

ПЕДАГОГІЧНИЙ АЛЬМАНАХ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА»

Збірник матеріалів

**V Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених**

(6 листопада 2025 року)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СІМЕЙНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

Збірник матеріалів
V Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Випуск 5
6 листопада 2025 року

Одеса
Видавництво ТОВ «Лерадрук»
2025 рік

Рекомендовано до друку Вченою радою університету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (протокол №5 від 30.10.2025).

Рецензенти:

Листопад О. А. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки, ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»;

Бабчук О. Г. – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології та педагогіки, Одеський державний університет внутрішніх справ.

Педагогічний альманах «Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія та практика»: збірник матеріалів V Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (6 листопада 2025 року). Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2025. Вип. V. 284 с.

ISBN: 978-617-7768-55-4

Організаційний комітет:

Богуш А. М. – дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор (голова);

Сторож В. В. – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (заступник голови);

Кавиліна Г. К. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (відповідальний секретар);

Булгакова О. Ю. – доктор психологічних наук, доцент, декан факультету дошкільної педагогіки та психології;

Тубичко Ю. О. – старший викладач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології.

Матеріали збірника відображають наукові дослідження і їх результати, здобуті в процесі науково-дослідної роботи студентів та молодих науковців, які навчаються у закладах вищої освіти України.

Відповідальність за зміст, точність цитат, прізвищ і представлених даних несе автор.

ronment in preschool institutions.....	196
<i>Tubychko Y. O. Peculiarities of communicative speech development of elder preschool children with moderate mental delay.....</i>	202

Розділ IV. Професійні якості майбутніх фахівців дошкільних закладів

<i>Бабчук О. Г., Гонка В. В. Психологічне благополуччя особистості: сучасні підходи та методи його розвитку.....</i>	210
<i>Бабчук М. І., Гевчук В. Г. Роль індивідуально-особистісних особливостей у становленні комунікативної толерантності.....</i>	215
<i>Бабчук М. І., Войнаровська Л. М. Психологічні особливості прояву нарцисизму особистості.....</i>	221
<i>Демко Н. О. Проблема булінгу: психологічні, когнітивні та соціальні наслідки.....</i>	226
<i>Бабчук М. І., Моспаненко С. В. Психологічні чинники віктимної поведінки.....</i>	232
<i>Кавиліна Г. К. Розвиток адекватної самооцінки у дітей старшого дошкільного віку в умовах ЗДО.....</i>	237
<i>Бабчук М. І., Самборик С. Г. Теоретичне осмислення феномену міжособистісних відносин у психології.....</i>	243
<i>Бабчук М. І., Стоянова А. А. Психологічні наслідки професійного стресу педагога: феномен фрустрації....</i>	248
<i>Бабчук М. І., Рябченко А. В. Психологічні особливості образу тіла особистості.....</i>	253
<i>Babchuk M. I., Shlyakhtina O. V. Women's self-realization in the context of gender inequality: the psychological dimension.....</i>	258
<i>Гришук М. С. Психологічні особливості становлення агресивності в підлітковому періоді.....</i>	264
<i>Дудаш М. Е. Емоційний інтелект як чинник особистісного розвитку та професійної самореалізації.....</i>	268
<i>Комарницька І. В. Психологічні аспекти готовності до саморозвитку та особистісних змін.....</i>	273
<i>Мач Р. М. Роль музики у процесі емоційної саморегуляції.....</i>	278

ресивних проявів. Це включає впровадження тренінгів з розвитку соціально-емоційних компетентностей, індивідуальне консультування, психопросвітницьку роботу з батьками, а також створення атмосфери партнерства й взаємоповаги в освітньому середовищі. Тільки за умови інтеграції біопсихосоціального підходу можна ефективно впливати на рівень агресивності підлітків і сприяти формуванню зрілої, соціально відповідальної особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бандура А. Теорія соціального навчання. Київ: Академвидав, 2008. 368 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2 кн. Київ : Либідь, 2003. 278 с.
3. Вознюк О. М. Агресивність школярів: причини та профілактика. Харків : Основа, 2015. 190 с.
4. Гаврилюк М. Психологічні механізми дитячої агресивності. Львів : Видавництво ЛНУ, 2018. 210 с.
5. Максименко С. Д. Загальна психологія. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 400 с.
6. Панок В. Г. Практична психологія. Київ : Каравела, 2016. 366 с.
7. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності. Київ : Либідь, 2003. 376 с.

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ЧИННИК ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ

Магістрантка М. Е. Дудаш

Розвинений емоційний інтелект є однією з ключових характеристик особистості сучасного фахівця, яка визначає не лише професійну компетентність, а й загальний рівень психологічної зрілості, комунікативної культури та адап-

тивності в соціумі. У сучасних умовах динамічних соціальних змін, високої конкуренції та емоційного навантаження саме емоційний інтелект виступає тією інтегральною здатністю, що забезпечує гармонійне поєднання когнітивних, поведінкових і афективних компонентів професійної діяльності [13]. Він охоплює уміння усвідомлювати власні емоції, розуміти емоційні стани інших, регулювати власні реакції та будувати продуктивні міжособистісні взаємини.

Ця компетентність тісно пов'язана з ефективністю комунікації, здатністю до співпраці, толерантністю до стресу та гнучкістю у прийнятті рішень. Людина з розвиненим емоційним інтелектом здатна краще розпізнавати невербальні сигнали, адекватно реагувати на емоційні виклики середовища, підтримувати психологічний комфорт у колективі та створювати позитивний соціально-психологічний клімат. Емоційний інтелект стає основою для розвитку лідерських якостей, етичної поведінки та відповідальності у професійній діяльності, оскільки передбачає високий рівень саморефлексії та усвідомлення наслідків власних дій для інших [10].

Емоційний інтелект відіграє фундаментальну роль і в особистісному розвитку. Він надає можливість людині не лише ідентифікувати й приймати власні емоції, але й ефективно ними керувати, що є запорукою внутрішньої гармонії та емоційної стабільності. Високий рівень емоційного інтелекту сприяє формуванню саморегуляції, уміння зберігати спокій у стресових ситуаціях, долати фрустрацію та уникати імпульсивних дій. Така емоційна врівноваженість створює передумови для конструктивного вирішення конфліктів і прийняття виважених рішень навіть у складних життєвих чи професійних обставинах.

Не менш важливою складовою емоційного інтелекту є емпатія – здатність розуміти емоційні переживання інших людей і співпереживати їм. Розвинена емпатія забезпечує ефективну соціальну адаптацію, допомагає будувати довірливі стосунки, підтримує кооперацію в командній роботі й сприяє формуванню психологічного благополуччя

особистості. Людина, яка вміє співчувати, здатна глибше розуміти мотиви поведінки інших і виявляти більшу гнучкість у взаємодії, що є важливим чинником для запобігання конфліктам і створення атмосфери взаємоповаги [8].

Крім того, емоційний інтелект стимулює розвиток критичного мислення, оскільки сприяє інтеграції емоційного та раціонального компонентів у процесі аналізу інформації й ухвалення рішень. Людина з високим рівнем емоційного інтелекту не піддається емоційним маніпуляціям, здатна об'єктивно оцінювати ситуації, враховуючи не лише факти, а й емоційні контексти, що підвищує якість мислення та соціальної взаємодії.

Навчання емоційному інтелекту сприяє розвитку міжособистісної компетентності, покращує якість діяльності студентів. Це дає змогу легше встановлювати контакти з іншими, розуміти різні точки зору та ефективніше вирішувати конфліктні ситуації.

Одним із ключових факторів професійного успіху в сучасному світі є сформованість так званих «м'яких навичок» (soft skills), серед яких особливе місце посідає емоційний інтелект (EQ) [11]. На відміну від технічних умінь, які забезпечують фахову компетентність, емоційний інтелект визначає здатність особистості ефективно взаємодіяти з людьми, адаптуватися до змін, долати стресові ситуації та підтримувати внутрішню мотивацію. Він поєднує емоційне усвідомлення, емпатію, самоконтроль, соціальну чутливість і навички міжособистісного спілкування, що є невід'ємними рисами зрілого професіонала [13].

У професійній діяльності високий рівень EQ суттєво підвищує якість комунікації та взаєморозуміння. Люди з розвиненим емоційним інтелектом краще зчитують емоційні сигнали, інтонації, настрої та потреби колег чи клієнтів, завдяки чому зменшується ймовірність конфліктів, непорозумінь і емоційного напруження [1]. Вони схильні до кооперації, відкритого діалогу, толерантності до різних точок зору, що створює сприятливий соціально-психологічний клімат у

колективі. Такі фахівці не лише ефективно працюють у команді, а й підтримують позитивний мікроклімат, сприяють згуртованості й загальній продуктивності організації.

Крім того, емоційний інтелект є одним із ключових чинників адаптаційної гнучкості, яка особливо цінується у сучасному динамічному бізнес-середовищі [9]. Здатність контролювати власні емоції, зберігати спокій у кризових ситуаціях і швидко реагувати на непередбачувані зміни забезпечує успішну адаптацію до нових умов праці, технологічних інновацій чи реорганізаційних процесів.

Важливою складовою емоційного інтелекту є лідерський потенціал. Керівники з високим рівнем EQ не лише ефективно організовують роботу команди, а й уміють мотивувати співробітників, надихати їх на досягнення спільних цілей і підтримувати моральний дух навіть у складних обставинах [3]. Їхня здатність виявляти емпатію, слухати та розуміти підлеглих формує довіру, знижує рівень психологічної напруги й підвищує загальну задоволеність роботою [5].

Такі лідери ухвалюють зважені рішення, не піддаючись емоційним імпульсам, а спираючись на раціональний аналіз у поєднанні з емоційним розумінням контексту, що підвищує ефективність управління [6].

Окрім впливу на професійні результати, емоційний інтелект сприяє внутрішньому розвитку особистості, допомагаючи людині долати внутрішні бар'єри – страх невдачі, тривожність, невпевненість у собі [1]. Розуміння власних емоцій і вміння їх регулювати підвищує самооцінку, формує стійкість до критики та здатність конструктивно реагувати на помилки. Це, своєю чергою, стимулює прагнення до самореалізації, професійного зростання й особистісного вдосконалення. Людина з високим EQ схильна розглядати виклики як можливості для розвитку, а не як загрозу, що сприяє формуванню психологічної стійкості (resilience) – однієї з ключових компетенцій XXI століття [14].

Особливу увагу розвитку емоційного інтелекту слід приділяти у процесі підготовки студентів до майбутньої

професійної діяльності. Для молодих фахівців EQ є базовим компонентом професійної культури, який формує позитивне ставлення до праці, підвищує ентузіазм і залученість у навчальний процес [14]. Позитивні емоційні переживання, що супроводжують ентузіазм, виконують важливу захисну функцію, запобігаючи розвитку професійного вигорання – стану емоційного виснаження, втрати сенсу діяльності та внутрішньої мотивації [2]. Емоційний інтелект, розвинений у студентському віці, слугує основою для подальшої професійної самореалізації, допомагає підтримувати баланс між особистими цінностями та професійними вимогами [4].

Отже, розвиток емоційного інтелекту є не лише важливим напрямом особистісного становлення, але й необхідною умовою професійного успіху, лідерства та психологічного благополуччя. Його формування в освітньому процесі має стати пріоритетом сучасної педагогіки, орієнтованої на підготовку компетентних, емоційно зрілих і соціально відповідальних фахівців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Власова О. І. Емоційна компетентність як чинник професійного становлення особистості. *Освіта і розвиток обдарованої особистості*, 2022, № 4, С. 76–82.
2. Гончарук П. Е. Формування емоційного інтелекту студентів у процесі професійної підготовки. *Психологія і суспільство*, 2023, № 1, С. 119–125.
3. Гоулман Д. Емоційний інтелект у лідерстві. Київ: Наш Формат, 2021.
4. Литвиненко С. Психологічні аспекти розвитку емоційного інтелекту в студентському віці. *Вісник ХНПУ імені Г. С. Сковороди*. 2022, № 68, С. 142–151.
5. Пов'якель Н. І. Емоційний інтелект особистості: структура, функції, розвиток. *Психологічні перспективи* 2020, № 35, С. 45–58.
6. Саннікова О. Психологічні особливості емоційного інтелекту майбутніх фахівців соціономічних професій.

Актуальні проблеми психології, 2021, Т. 10, № 6, С. 32–41.

7. Bradberry, T., & Greaves, J. *Emotional Intelligence 2.0*. TalentSmart, 2019.

8. Boyatzis, R. E., & McKee, A. *Resonant Leadership: Renewing Yourself and Connecting with Others Through Mindfulness, Hope, and Compassion*. Boston: Harvard Business School Press, 2005.

9. Caruso, D. R., & Salovey, P. *The Emotionally Intelligent Manager: How to Develop and Use the Four Key Emotional Skills of Leadership*. Jossey-Bass, 2004.

10. Cherniss, C. Emotional Intelligence: Toward Clarification of a Concept. *Industrial and Organizational Psychology*, 2010, 3(2), 110–126.

11. Goleman, D. *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ*. New York: Bantam Books, 2011.

12. Maslach, C., & Leiter, M. P. *Burnout: The Cost of Caring*. Cambridge: Malor Books, 2016.

13. Mayer, J. D., & Salovey, P. What is Emotional Intelligence? In: P. Salovey & D. Sluyter (Eds.), *Emotional Development and Emotional Intelligence: Educational Implications*. New York: Basic Books, 1997.

14. Reivich, K., & Shatté, A. *The Resilience Factor: 7 Keys to Finding Your Inner Strength and Overcoming Life's Hurdles*. New York: Broadway Books, 2018.

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ГОТОВНОСТІ ДО САМОРОЗВИТКУ ТА ОСОБИСТІСНИХ ЗМІН

Магістрантка І. В. Комарницька

Проблема самозмінювання особистості, тобто її здатності до внутрішньої трансформації, саморозвитку та свідомого управління власними змінами, є однією з ключових у сучасній психологічній науці та практиці. Вона охоплює фундаментальні питання становлення суб'єктності, усві-

Збірник матеріалів
V Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Випуск 5

6 листопада 2025 року

Виготовлено з готового оригінал-макету
Технічне редагування матеріалів збірника – О.І. Кисельова.

Підписано до друку 03.11.2025 р. Папір офсетний. Формат 60×90/16.
Гарнітура «Times New Roman». Ум.-друк. арк. 17,8.
Тираж 300 прим. Зам. № 37.

Видавництво ТОВ «Лерадрук»
Свідоцтво ДК № 2645 від 11.10.2006 р.
м. Роздільна, вул. Європейська, 44.
E-mail: leradruk@gmail.com